

КУЛЬТУРА СУДОВОГО РІШЕННЯ В ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ THE CULTURE OF COURT'S RULLING IN THE ECONOMIC PROCESS

Григор'єва В.В.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри господарського
і міжнародного права ПВНЗ «Європейський університет»*

У статті з урахуванням теоретичного узагальнення проблем рішення господарського суду, проведення дослідження точок зору відомих вчених обґрунтовується значимість таких вимог, яким повинно відповідати судове рішення, як логічність, грамотність та культура. Поряд з вимогами законності та обґрунтованості рішення вони надають можливість формування та підтримки правового порядку у сфері господарювання, визначають поведінку суб'єктів господарювання.

Ключові слова: судове рішення, господарський процес, грамотність, культура.

В статье с учетом теоретического обобщения проблем относительно решения хозяйственного суда проведено исследование мнений ученых, обосновывается значение требования, которым должно отвечать решение судебное решение, такие как логичность, грамотность и культура. Вместе с требованиями законности и обоснованности решения способствуют формирования и поддержанию правового порядка в сфере хозяйствования и определяют поведение субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: судебное решение, хозяйственный процесс, грамотность, культура.

In this article, in relation to the theoretical generalization of the problems concerning the decision of the economic court conducted a study of the opinions of scientists, the importance of the requirement to be satisfied by the decision of the court decision, such as consistency, literacy and culture. Together with the requirements of legality and reasonableness of the decision contribute to the formation and the maintenance of legal order in the sphere of management and determine the behavior of the economic entities.

Key words: judicial decision, economics process, literacy, culture.

Захист прав та охоронюваних законом інтересів учасників господарських правовідносин та сприяння зміцненню законності у сфері господарських відносин є головними завданнями господарського суду, реалізація яких можлива тільки за умов дотримання вимог, які висувуються щодо діяльності господарського суду та мають вираз у рішенні суду. Це ще раз говорить про відповідальність суду при прийнятті рішення та важливість дотримання всіх вимог, яким повинно відповідати рішення суду.

Аналізу вимог, що ставляться до судового рішення, в різні часи приділяли увагу російські та українські вчені: Є.В. Васильковський, С.І. Вільнявський, С.С. Алексєєв, П.А. Лупинська, М.С. Строгович, В.В. Лазарев, М.А. Гурвич, Н.О.Чечина, О.М. Толочко та інші. Але наковці більше уваги приділяли таким вимогам, як законність та обґрунтованість, що мають найбільше значення, оскільки їх недотримання є підставою для скасування рішення. Однак для повної характеристики цього судового акту необхідно звернути увагу на такі вимоги, як аргументованість, грамотність і коректність, вичерпність, категоричність, конкретність, логічність, повнота рішення, які можна узагальнити в таке поняття, як культура рішення суду.

Метою цього дослідження є більш детальний розгляд вимог, що висувуються до судового рішення як процесуального документу. Від виконання цих вимог залежить якість рішення господарського суду, з урахуванням якої діяльність господарських судів може бути визнана ефективною або недостатньо успішною.

Залишається актуальною думка С.С. Алексєєва про те, що, крім законності й обґрунтованості, до рішення пред'являються й інші вимоги, а саме: вимоги до порядку видання акту (видання акту має підкорятися певній процедурі, що забезпечує законність і обґрунтованість прийнятого рішення) та вимоги до документальної форми акту (обов'язковість дотримання низки формальних моментів при документальному оформленні) [1, с. 294-295].

Вимогою, що пред'являється до рішення суду як до документальної форми акта, є його логічність. Логічність – це якість процесуального акта, яка передбачає відсутність внутрішніх суперечностей між окремими його частинами (описовою та резолютивною), між зібраними доказами та висновками, встановленими обставинами та прийнятими рішеннями [2, с. 8].

Рішення господарського суду як процесуальний документ являє собою зовнішню форму рішення як акта правосуддя та засіб документально-словесного закріплення висновків суду.

Відповідно до ст.ст. 45 та 82 ГПК України рішення суду викладається в письмовій формі, підписується суддею, який розглянув справу, в разі колегіального складу суду рішення підписується всіма суддями, що розглядали справу в складі колегії суддів.

Зміст або структура судового рішення має нормативне закріплення в статті 84 ГПК України та складається з наступних частин: вступної, описової, мотивувальної і резолютивної.

Мотивувальна частина є найбільш складною частиною рішення господарського суду. З нею пов'язане питання про вмотивованість судового рішення. Не викликає сумніву те положення, що рішення суду повинно бути вмотивоване, в теорії у цьому питанні можна виділити два аспекти: перший пов'язується з тим, що розумі-

ється під мотивуванням рішення суду, а другий – з тим, чи можна розглядати вмотивованість як самостійну вимогу поряд із законністю та обґрунтованістю.

Саме логічність мотивувальної частини, послідовність викладення всіх суттєвих обставин, згідно з якими кожне нове положення виходить із попереднього або логічно пов'язане з ним, відсутність протиріч і несподіваності, котрі призводять до того, що висновки не випливають з тексту документа, характеризують якість судового рішення. При викладенні судового рішення необхідно враховувати також сукупність всіх судових актів, що були прийняті при розгляді конкретної справи, та послідовність викладу і підтвердження одних фактичних даних іншими, переконливу аргументацію висновків.

Наступною вимогою, що пред'являється до процесуальних актів, є грамотність документального оформлення. На це також неодноразово звертав увагу Вищий господарський суд, вказуючи, що «рішення має бути викладено чітко, зрозуміло, грамотно (тобто не містити граматичних і стилістичних помилок, виправлень)» [3].

Грамотність судових актів може бути розглянута у вузькому (мовному) сенсі та в широкому (юридико-мовному). У літературі зазначається, що літературна та мовна грамотність процесуального документа повинна поєднуватися з юридичною грамотністю, тобто відповідати сучасному рівню знань [4, с.47].

Вузький (мовний або граматичний) аспект відноситься до орфографічної, пунктуаційної й морфолого-синтаксичної грамотності документа. Орфографічні помилки найчастіше виникають у словах іншомовного походження. Пунктуація вказує на смисловий поділ тексту: за допомогою знаків пунктуації при написанні позначаються інтонаційні паузи, виділяються слова, які несуть особливе смислове навантаження. Деталізуючи всі відомості, укладачі документів нерідко навантажують текст зайвими знаками пунктуації, тим самим ускладнюючи сприйняття тексту, саме тому слід керуватися не індивідуальними, а загальноприйнятими правилами пунктуації. Речення краще будувати короткими. Перехід від однієї думки до іншої має бути логічним і природним. Не слід зловживати займенниками. Все це додає ясності й чіткості судовому документу.

У широкому сенсі професійна мова передбачає, що в судових актах мова виступає як безпосередній вираз правової думки. Насамперед, це стосується спеціальних понять і термінів, що сформувалися під впливом особливостей професійного мислення, але вживання юридичної термінології має відповідати сучасному рівню знань.

Отже, зазначені аспекти діловодства у сфері правосуддя нечисленні, елементарні і безперечні [5, с. 69]. Вони не всі включені в Господарський процесуальний кодекс. І це зрозуміло: навряд чи потрібно нормативно оформляти обов'язок судді грамотно правильно писати судові рішення.

Насамперед, текст рішення слід писати грамотно, уникаючи орфографічних помилок і дотримуючись стилістики офіційних документів. Рішення бажано викладати такою мовою, яка легко сприймається громадянами. Люди повинні зосереджувати увагу на суті судового рішення, а не на мові, якою висловлені думки суду. Як справедливо пише Е. Е. Подголін, «при складанні процесуальних документів необхідно враховувати, який вплив матиме зміст документа на осіб, які будуть знайомитися з ним» [6, с. 72].

Таким чином, грамотність як вимогу до рішення суду можна конкретизувати поняттями: сучасність, правильність стилю, логічність, ясність і чіткість викладу судового рішення.

Нехтування названими вимогами має найбільш негативні наслідки: різко знижується у зацікавлених осіб авторитет судових працівників і переконливість акта правосуддя. Крім того, стилістичні помилки часто роблять постановлене рішення суду незрозумілим, що й обумовлює необхідність його роз'яснення. Кожен випадок роз'яснення рішень, так само як виправлення помилок, зумовлені недбалістю ставленням судді до складання найважливішого процесуального документу – рішення суду.

Узагальнюючим поняттям, що характеризує судовий акт, є культура викладу господарським судом рішення, що досягається лише при ясному, грамотному і коректному викладі процесуального документу і є частиною правової культури. С.С. Алексєєв виділяв наступні елементи правової культури: 1) стан правосвідомості в суспільстві, тобто ступінь знання і розуміння права, усвідомлення необхідності суворого виконання вимог законності, рівень розвитку почуття права і законності; 2) стан законності, який характеризується ступенем розгортання всіх її вимог, реальністю їх здійснення (міцністю правопорядку); 3) стан законодавства, досконалість його змісту і форми; 4) стан практичної роботи в галузі права - суду, а також прокуратури, інших юридичних органів, що виражає їх реальну роль у політичній і правовій системі, ступінь використання передових прийомів юридичної техніки,

правил наукової організації праці тощо. Видається цілком припустимим говорити й про юридичну техніку прийняття та оформлення рішення господарського суду. А такі елементи, як стан правосвідомості суспільства, законність і результати правової практики, не можуть не вплинути на ставлення судді до такої важливої дії, як вирішення спору по суті [7, с. 270].

Тому судові рішення повинно являти собою зразок культури викладення змісту й зовнішнього оформлення його. У самому широкому сенсі це діловодні вимоги. Вони конкретизують загальні вимоги, які пред'являються до всіх без винятку документів державних органів. Зміст названих вимог випливає із загальних понять культури суспільства і права. Таким чином, всі вони обумовлені загальною та правовою культурою документів, їх значенням у виконанні виховної функції, а також можливістю їх реалізації.

Культура судового провадження та фіксації процесуальних актів формують загальне враження про якість усієї сукупності процесуальних актів суду та кожного окремо. Культура судового рішення, передусім, залежить не тільки від юридичної грамотності судді – велике значення при цьому має його загальнокультурний рівень.

Такі вимоги, як законність та обґрунтованість, мають суттєве значення, а їх порушення може бути підставою для скасування рішення, водночас додаткові запропоновані вимоги, зокрема дотримання форми, логічність, грамотність та культура судового рішення, також характеризують рішення як авторитетний акт судової влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексєєв С.С. Проблемы теории права: в 2-х т. /С.С. Алексєєв. - Свердловск: Свердл. юрид. ин-т, 1973. – Т.2. – 401 с.
2. Тюттєнев С.С. Акты предварительного расследования и основные к ним требования в советском уголовном процессе. Автореф. дис. на здобуття канд. юрид. наук. / С.С. Тюттєнев. – М., 1972. – 21 с.
3. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 6 від 23.03.2012 «Про судові рішення»
4. Ефимичев С.П., Столмаков А.И. О культуре юридических документов и публичных выступлений следователя // Доклады итоговой науч. конф. юрид. ф-тов Правовые и организационные вопросы предварительного расследования. Волгоград, 1977. – С. 45-48
5. Зайцев И. М. Решение суда как процессуальный документ /И.М. Зайцев // Вестник СТАП. – №2. – 1995. – С. 69-72
6. Подголин Е. Е. Вопросы языка и речи в работе следователя. – В кн.: Проблемы повышения эффективности предварительного следствия. Л., 1976 – 157 с.
7. Алексєєв С.С. Право. Азбука. Теория. Философия: Опыт комплексного исследования /С.С. Алексєєв. – М.: Статут, 1999. – 709 с.